

ŞEHİRLERİMİZİN YENİLENMESİ VE GELİŞMESİ
(ALMANYA'DAN BİR GÖRÜŞ İLE KATKI)

Üst düzeyde endüstrileşmiş bir ülkenin temsilcisinden, yabancı bir ülkede mühendislik ve mimarlık öğrenimini veren bir yüksek okulda konferans vermesi istenirse, içinde bulunduğumuz zamanda, konferansçı, şehirlerimizin ve yığılma mekânlarının dönüşümü üzerinde bazı görüşlere değinmek eğilimine girer.

Kuşkusuz, bu konunun bizim gibi örgütlenmiş şehir yönetiminde bulunan bir yönetici tarafından ele alınması, konuyu biraz uzaktan izleyen bilim adamı veya toplumsal yaşamın içinde yoğrulan pratisyen mimar veya şehir plancısı tarafından ele alınışı gibi olmayacaktır. Sizlerin, bazı soyut ve özel terminolojik deyimler veya uzatmalarından dolayı önceden dikkatinizi rica etmek zorundayım. İnsanların çevrelerini ve yaşam koşullarını devamlı olarak dönüştürdükleri ne yeni, ve ne de çok orijinalliği olan bir görüştür. Bu tanımlamamız, cesur ve sanat dolu yenilikler ile kurulmuş şehirler için de kesinlikle geçerlidir. Böylece 1890 daki şehirlerimizin 1800 lerin, 1800 lerdeki şehirlerimizin de, 1650 deki şehirlerimiz olmadığı açıktır. Bugünkü şehirlerimiz de artık 1890 ların şehirleri ile kıyaslanamaz ve 2000 yılının şehirleri için o kadar çok şey biliyoruz ki, onlar birçok yönleri ile bugünkü şehirlerden çok farklı olacaktır. Böylece devamlı değişen şehir konusunun zaman ile tanımlanmayan ve tüm nesillere aynı şekilde yansıyan bir konu olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu tür anlatım ile

hassas bir yanlılık yapılmış olur. Gerçekte ise, şehirlerimiz geçmişleri boyunca şimdikinden daha yoğun ve daha kuvvetli bir dönüşüm içine girmemişlerdir. Bugünkü neslimizin söz konusu dönüşüm hızını kantiteden kaliteye çevirip çevirmemesi ve bilinen şehirselle özellikleri temelden değiştirip değiştirmemesi sorusunu sormakta hakkımız olduğunuzu zannediyorum. İki gerçeğin bu soruyu karşılamakta olduğu kanısındayım.

- 1) Akselerasyon, yani genelde devamlı olarak hızlanan gelişmeler.
- 2) Özelde de gelişmelerin kırsal'a değil şehirselle alana çekilmesi.

Öncelikle ve kısaca gelişmelerin genel yönlenmesine ve sonra da bu gelişmelerin şehirlere ne gibi koşullar getirdiği veya gelecekte getireceğini ve şehirlerin bu koşulları yerine getirmesi için nelerin yapılması veya yapılabileceğini işlemeye çalışacağım. Bunu yapabilmem için birkaç hususu konuya bağlamak istiyorum.

Akselerasyon, yani geneldeki hızlı gelişmelerin çıkış noktası ve itme gücü, doğa bilimlerindeki çok hızlı büyüme ve buluşlardır. Bilinenler ile bilinmeyenler arasındaki sınır, çağımızın son yıllarında, bilinmeyenler, keşfedilmemişler ve kimseye ait olmayan (uzay) olanlara doğru kaymıştır. Bu bilimsel patlama 19.yüzyılın devamında başlamış ve bundanberi nükleer reaksiyon zinciri biçiminde devam etmiştir. Sadece son 30 yıl içindeki bu reaksiyon zincirinin devamında;

- 1) İnsanlar tarafından kullanılan uçuş araçlarının hızı 40 katından fazlaya,
- 2) Patlayıcı maddelerin gücü 10 milyon katına,
- 3) Elektronik araçların kullanım emniyeti 10 katına ve bunların çalışma hızı ise 10 milyon katına, ve
- 4) Tek bir haberleşme hattından aynı anda yararlanma oranı da bin katına yükselmiş olduğuna ilişkin örnekler sadece birkaç

tanesisidir. Bilim, Venüs ve Mars'ın mahallinde incelenmesini yapabilmekte, telsiz sistemlerle enerji naklini çözmeye çalışmaktadır. İnsanın devamlılığı (ömür) ve spesifik özelliklerini oluşturan nükleer asitlere müdahalelerde bulunulmaktadır. Ve bütün bunlar sadece bir başlangıçtır. Zira insanlığın var oluşundan bu yana gelmiş geçmiş bilim adamlarının yüzde 90'ı bugün çağımızda yaşamakta ve çalışmaktadır. Başka bir deyimle, eski çağlarda bilinmeyen denizlerden çok büyük çabalarla bir parçacık toprak getiren bir bilim adamına karşı bugün en modern araçlarla donatılmış Bilginler tümenleri çalışmaktadır. Doğa bilimlerindeki bu ilerlemeler aynı zamanda teknik gelişmelerin hızını arttırarak yeni üretim metodlarına dönüştürülmekte, üretim arttırılarak insanların yaşam koşulları da çok hızlı değiştirilmektedir. Bu zincirleme oluşmaların detaylarını açıklamak konferansımızın sınırlarını aşacağından slogan örnekler ile yetineceğim. Üretim metodlarının gelişmesi, bilinen üretim metodlarında çalışan insanların bu eski üretim çevresinden uzaklaşmalarına yol açmaktadır. Başlangıçta insan gücünün yerini buharlı makineler ve elektrik motorları almış iken, bugün artık insanın beyin fonksiyonlarının görevini üstlenen kontrol edici ve yönetici elektronik araçlar kaçınılmaz olmaktadır. Sadeleştirilmiş biçimde söylersek, bugün insanoğlu programlamakta, inşa etmekte, gözlemekte, tamir etmekte ve inanılmaz üretim makinelerini düzenlemekte ve fakat kendisi doğrudan üretmemektedir. İnsan bugün artık üretime dönük mekanik güçlerin çoğaltma üretimini yapmaktadır. Günümüzde kompiterler tarafından yönetilen makinelerin, ileride otomatik olarak üretim araçlarını üretecekleri ve böylece üretimde gerekli insan gücü ile üretim toplamı arasındaki ilişki ve bağımlılığın hemen hemen ortadan silinebilme olanağı açılmıştır. Üç ana sektörün devamlı ve el ele kaymakta olduğu anlaşılmaktadır. 1900 lerde Almanya'da çalışanların % 34 ü temel üretimde (tarım-madenler), % 34 ü ü-

reten sanayide ve % 32 de hizmet yani 3.sektörde idi. Bugün bu oranlar:

Tarım - Madenlerde	% 7
Sanayide	% 43
Hizmetlerde	% 50 dir.

Sadece son 15 yıl içinde tarımda ve madenlerdeki 2,5 milyon kişiden 250.000 i bu işten ayrılmış - tır. Aynı zamanda da, üretim çok hızlı bir tempo içinde artmaktadır. Şöyle ki, nüfus başına çalı - şan ve herbir çalışma saati başına düşen Avrupa üretimi 1952 den bu yana tam iki katına çıkmış - tır. Bu katlanma için 40 yıl geçmesi gerekmektedir. Son üç adet ikilemenin Almanya'daki zamansal kıyaslama süreleri 16, 65 ve 60 yıldır. 1970 den 1979'a kadar Almanya'da sosyal üretimdeki yük - selme oranı reel değerler olarak % 29 u bulmuş - tur. Sadece bir azınlığın değil, aksine geniş halk kitlelerinin devrimsel nitelikteki yaşam de - ğişiklikleri bütün bu gelişmelerin bir sonucudur. Jules Michelet bu tür değişimleri "vatandaş ve özellikle işçinin artık insan olması" şeklinde sade bir formüle bağlamıştır. Bu insanların bi - lincinde artık çıplak veya kuru ve minimum ola - naklarla sürdürülen bir yaşam değil, problemleri de devamlı artan ve evvelce iyi durumdaki azın - lığın tanıdığı özlem-istek ve gereksinmeler de yer almıştır. Daha net bir deyimle,

- 1) İnsanların sayısı artmaktadır.
- 2) İnsanların yaşam standartı ve bunun ya - nısına gereksinmeleri artmaktadır.
- 3) İnsanların serbest zamanları, aynı öl - çüler içinde artmakta ve böylece bili - nen 40 saat/haftalık çalışma süresi kı - salmaktadır.
- 4) İnsanların hareketliliği artmaktadır.
- 5) İnsanların bilgi ve eğitim düzeyleri yük - selmektedir. Bütün bu izlenimler gele -

cekte bu gelişmelerin devam edeceğini ve hatta daha da hızlanacağına işaret etmektedir. Aynı za - manda çok geniş kapsamlı olarak kullanılmaya

başlanılan Elektronik Data - Teknikleri için gerekli olan makineleri üreten üst düzeydeki kaliteli iş gücü potansiyelinin sağlanmasında gelişmeleri tutucu anlar olabilir. Ancak bu alanda da oldukça hızlı büyüme vardır.

Acaba bütün bu gelişmelerin şehirlerimizdeki sonuçları nelerdir? Hangi talepler şehirlere ve bize gelmektedir. Her kişi kuşkusuz bu sorulara bol sayıda yanıtlar verebilir. Eğer biz de mantar gibi yerden biten yeni şehir kesimlerimizi, ulaşım tıkanıklıklarını, su buharı toplayan yerleşim çanaklarını, çöp yığınlarını, kirlenen akarsularını, ikili-üçlü eğitimi, dolu nıştahaneleri, yapı hafriyatlarını ve suçlusu olduğumuz diğer hususlar gibi, devamlı algılamakta olduğurumuzu şöyle bir düşünürsek, gerçekte söz konusu sonuçlar büyüktür. Fakat burada, bu tür görünüm ve algılarımızı belli bir düzen içinde belirtmeye çalışalım. Ben, temelde 3 önemli farklılıktaki sonuçlara değiniyorum.

- 1) Yerleşim nüfusu büyümektedir.
- 2) Nüfus başına düşen alan gereksinmesi artmaktadır.
- 3) Kamuya açık toplumsal tesislerin (donatımların) kullanışı ve bunlara bağımlılık artmaktadır.

Bu üç kesin ve ana sonuçta, şehirlerimizin artık durdurulma olanağı olmayan dönüşümü yatmaktadır. 19. yüzyıla kadar az veya çok durağan bir nüfus ve bu nüfusun değişmeyen gereksinmeleri var idi. Bu gün için devamlı artan nüfus ve bunun getirdiği talepler söz konusudur. Başka bir deyimle, dünün şehrinde statik ve uzun süreler içinde hissedilmeyen bir yapısal ve sayısal durum var idi. Sosyolojik yapı da değişmez ve hemen hemen donmuş idi. Bugün ise şehir, yapısal ve sosyolojik stürüktürü devamlı dönüşüm ve değişim içinde olan bir kitle ve bir süreç olmuştur. Şimde tekerrar 3 ana sonuç'un ayrıntılarına inelim.

- 1) Bütün dünyada şehirlerde nüfus artışı olduğu tartışmasızdır. Şehirlerin hukuki ve yönetsel sınırlarının duragan olduğu burada söz konusu olmayıp, sosyolojik yaşam birimleri olan şehirler ve şehir rejyonları, bizim planlama dilimimizdeki Metropolitan alanlara değinilmektedir. Sayısal dizgileri sunmak gereği yoktur. Sadecetek bir örnek, biraz extrem olan Tokyo örneğini alıyoruz. Başken Tokyo ve çevresinin 1955 nüfusu 21,8 Milyon kişidir ve bu sayı 1965 de 27,5 Milyondur. 1980 için 40 milyonun üzerinde bir nüfus tahmin edilmiştir. Böylece ülkedeki her üç Japon'dan birisi başkent Tokyo metropolünde yaşayacaktır.

Şehirler neden büyüyor?

Öncelikle insan sayısının geneldeki artışı söz konusudur. Buna ilâve olarak çok hızlı bir büyüme gösteren 3.Sektördeki (Hizmetler) mesleklerin sadece şehirlerde kullanılabileceğini, son olarak da çok kalite ve konfor isteyen gereksinmelerin, bu arada özellikle iletişim gereksinmelerinin, sadece şehirlerde tatmin edici biçimde karşılanabileceği söylenebilir.

- 2) Alan gereksinmeleri kuşkusuz nüfus artışı ile ilgili olarak artmaktadır. Gerçekte bu artış sadece nüfus ile ilişkili olmayıp geometrik bir artıştır. Çünkü bugün herkes yaşam standardının yükselmesi nedeniyle ile 30-40 yıl öncesinden daha büyük bir konut istemekte ve bir çokları da 2. bir konut'a sahip olmayı arzulamakta veya sahip olmuş bulunmaktadır.

Fakat alan gereksinmesini arttıran daha başka faktörler de vardır. Şehirde yaşayan ve işine, bürosuna özel bir oto ile ulaşarak raylı ve diğer kitle ulaşımını terk eden her bir kişi, kendi payına düşen kamusal ulaşım alanını 25 katına çıkartmış olmaktadır. Büyüyen kamu ulaşımı da, daha büyük kamu alanı gereksinmesi doğurmaktadır.

Veya programlanmış bir otomasyon düzeni ile çalışan üretim yatayda büyüyeabilen Atelyelere gereksinme duymaktadır. Dinlenme ve tatil tesisleri de aynı şekilde, daha geniş alanlara yayılmaktadır.

3) Üçüncü temel sonu, komünal-toplumsal tesislerin giderek daha çok kullanılmasıdır. Bu kullanımın artışına proporsiyonel aranda değil, çok daha yüksek orandadır. Örneğin benim şehrimde son 15 yılda kişi başına artışlar:

1) Elektrik Enerjisinde	2,1	katına
2) Gaz kullanımında	7,5	"
3) Pis su miktarında	1,3	"
4) Çöp miktarında	1,5	"
5) Öğrenci sayılarında	1,2	"
6) Şehir kütüphaneleri		
kitap verişindi	2,4	"

kadar yükselmiştir.

Bütün bu örnekler kişinin hayat standardının sadece gelirinin yükselmesinden değil, bilakis temelde toplumsal ve kömürsel tesislerin işlerli - ğine bağlı olduğunu kanıtlamaktadır. Kişiler, büyük yatırım gerektiren bu tesisleri kendi başlarına yapamazlar ve onlara sadece katılabilirler, yeterki toplum onları kurmuş ve işletir olsun. Diğer taraftan kişinin bağımsızlığı, hayat standardının gelişmesi ve hareketliliğin sonucu, bağımlılığın da üstüne çıkmaktadır. Diğer dikkate değer bir Fenomen de, henüz sonuç dönemi bugünkü tasarlama gücümüzün çok ötesinde olan aşırı sayıdaki kontrolü olanaksız elektronik araçlara bağımlı olmuş bir toplumun varlığıdır. Doğa bilimi ve Teknik-Ekonomik devrimlerin zincirleme sonucu olan olayların üstesinden gelebilecekmiyiz? Artan talepleri karşılayabilecekmiyiz? Ve her şeyden önce şehirlerimiz, içinde yaşayanlara onları barındırıcı özlenen bir yuva ortamına ilişkin duyguları verebiliyor mu? Öyle zannediyorum ki, bu sorulara karşı verilecek sade bir evet yanıtı da yüzeyseldir. Gerçekte ise, gelişmelere

ayak uyduramıyan talepler ile, yerine getirme a-
arasındaki gerilim azalacağına artıyor ve Ameri-
ka da olduğu gibi bazı şehirlerde gerilim daya -
nılmaz oluyor. Bu durum şehirselleşmenin hiç
bir şekilde frenlenemiyen ve sınırsız bir açılım-
dır. Bu, özel ulaşımın eski merkezleri boğarak
felce uğratması, ve merkez fonksiyonlarının ke -
nar kesimlere ve yeşil alanlarda kurulan yeni a-
lış-veriş merkezlerine, sağlıksız geçekondulara
veya yığınlaşan yönetim yapılarına kaydırılması-
dır. Bu, temiz havanın, temiz suyun, sakinliğin
azalmasıdır. Bu, özel kesimin üst düzeydeki ya -
şamına kontras olan kamusal fakirleşmedir, ve o-
kulların, hastahanelerin ve kitle ulaşım araçla-
rı ile diğer kamusal tesislerin eksikliği biçiminde
belirgenleşir. Başka bir deyimle sonuçta bu,
kişiliğini kaybeden reknsizleşen şehirin di-
ğerlerini de kendine benzetmesi biçimindeki teh-
ditdir. Hiç kuşkusuz bugünkü görünümde de-
ğişiktir. Artış trendlerini çok iyi karşılayan çaba -
lar vardır. Örnek nitelikteki ulaşım çözümleri
ve yeni şehir kesimleri ve mevcut dokusu entegre
edilmiş yaşam dolu şehirler vardır. Doğal olarak
kişiliğini ve özlenirliğini koruyan şehirler de
vardır. Ancak benim değerlendirmelerime göre, ge-
nel trend daha çok kötüye doğrudur, hatta dahada
öteye giderek büyük Amerikan şehirlerindeki ka -
rışıklıkların sadece ırk ayırımından değil, özel-
likle büyük şehirlerdeki yaşam koşullarına karşı
olduğunu iddia edebilirim. Bu nedenlerle herhan-
gi bir yerde şehirlerimizde de bir takım grupla-
rın yaşam koşullarına karşı çıkmayacaklarından
emin olmayalım.

Bunları önlemek için neler yapılabilir? Gelişme-
leri nefesimiz kesilmiş gibi arkadan ve aralık -
ları da devamlı açarak takip etmemiz yerine, onun-
la adımlarımızı birleştirebilir miyiz? Şehirle -
rimizde neyi değiştirmemiz gerekmektedir? Hemen
söyleyeyim ki, ben de bir Patent-Reçete ve bunla-
ra tam yanıtları bilemiyorum. Her halde bir ola-

nak yok, o da gelişmelerin durdurulamıyacağıdır. Doğa bilimleri için araştırma yasağı, Teknisyenler için bir Konstrüksiyon yasağı veya üretim menajerleri için bir üretim yasağı utopik düşünceler olur. Şu halde inşa etmeğe devam edeceğiz, konutlar, üretim Atelyeleri, yollar, raylı kitle ulaşımı, çeşitli toplum tesisleri, mevcut şehirselsel dokuyu da yenilemek ve elden geçirmek zorundayız. Ancak dar çerçevede ana sorunların ne yapı teknikleri ve nede Şehir planlamasında olduğu kanısında değilim. Temel problemin daha ziyade Şehirlerimizin uyumlu dönüşümü için ne gibi koşulların yaratılarak planlama ve uygulama yapılması gerekir sorusunda yattığını zannediyorum. Bunun için de 5 koşulun gerekliliğini sıralıyorum:

- 1) Çok yoğun şehirselsel araştırma ve analiz,
- 2) Şehir gelişmesine dönük çok ayrıntıya dayanan temel görüşler,
- 3) Şimdikinden çok daha iyi bir müşterek çalışma ve vergilendirme tekniği,
- 4) Daha iyi bir mülkiyet düzeni,
- 5) Toplumsal-kamusal, yani kamuya açık yatırımlar için daha geniş bütçe yapılması.

Şimdi izninizle bu sıralamanın tek tek ayrıntılarına ilişkin görüşlerimi belirteceğim.

- 1) Şehirselsel araştırma ve analizi başa aldım. Çünkü biz henüz şehirlerimiz ve orda yaşayan insanlarımız hakkında az şeyler biliyoruz. Gücümüz, henüz orada veya şurada bizi yakından ilgilendiren sorunların çözümlenip çözümlenmediğine yetmiyor. Aslında çok kesin ve hassas olarak öğrenilecek ve kararlarımızda temel olarak alınabilecek durumlar, tesadüflere veya sezgiselliğe terkedilmektedir. Bu söylediklerim sağlıklı yatırım kararlarında, önceden üzerinde çalışılarak, yapılacak hassas gelişme tahminleri için de geçerlidir.

Söz konusu ettiğim yoğun şehirselsel araştırmalar iki düzeyde yapılmalıdır. Birincisi yöre dışı

Üniversiteler ve Yüksek Okulların temel sorunlarında, genel problemlerde ve genel Model ve Programların oluşturulmasında çalıştırılmasıdır. Örneğin bugün hâlâ ömürleri 60-80-100 yıl olan yapılar inşa ettiğimizi oysa yaşam koşullarının bu süreler esnasında bir veya iki kez temelden değiştiğini de bildiğimiz halde buna devam etmekteyiz. Bu konularda kim ne düşünmektedir? Şerit halinde uzayan üreyen şehirin geleceğin şehiri olup olmadığı hakkında kafa yoran var mıdır? Şehirlerimizin kitle ulaşımındaki gelişmeleri gözönüne alarak vakumlu-boru trenlerin kullanılması yönünde çalışan var mıdır? Eski şehir merkezlerindeki arazi kullanışlarında optimal bir fonksiyon karışımı için yardımcı olacak bir programlama üzerinde çalışan var mıdır? İkinci düzeyde şehirselleştirme çalışmaları yapılmalıdır. Ancak bu iş Belediyelerde kendi kendine araştırma şeklinde değil, daha ziyade Data-toplama, yerel ve önemli sorunların formüle edilmesi, gerekli araştırma işlerinin verilerek sonuçlarının belirgin kararlar niteliğine dönüştürülme şeklinde olmalıdır. Önemli olan, her iki düzeydeki disiplinler arası çalışmaların arasındaki işbirliğidir. Her disiplin şehirselleştirmede kendi sınırlarına gelip dayanacaktır. Sadece ve sadece sosyolog ve ekonomist, doktor ve ulaşım uzmanı, istatistikçi ve haritacıların birlikte ortak çalışmaları ile çok yönlü ve hayali şehir'e egemen olunabilir.

- 2) Diğer taraftan amaçlanan şehirselleştirme ve ulaşım düzeni hakkında mevcuttardan daha net temel motiflere gereksinmemiz vardır. Bu temel öğeler ise elektronik robotlarla hesaplanamaz. Çünkü bunlar tasarımın türevidir ve insancıl toplumun düzeninde egemen değerlendirme becerisi olan insanlığın mâna ve önemini içeren değerlendirme ölçütleri gerektiren tasarlardır. Bu sorunların içine girmeksizin yanından kaçışıp, bunları bilinç altına iterek, kendimizi teknik ve kantitatif yanıtlarla tatmin edemeyiz.

Şehirler toplumsal politikaların taşlaşmış şeklidir, belki yapılaşlarında geçerli olanlar değil amma, uygulanmadaki düzen değerleri strüktürlerinden ve planlarından okunabilir. Bugün ben, gelecek nesillerimizin son 20 yıllık şehircilik uygulamalarımızdan neleri okuyacaklarına ilişkin güvenli bir fikrim yok, fakat 2000 yılının şehiri için ölçütlere gereksinmemiz var. Neler ön sırayı almalıdır? İnsan ve kişiliğinin gelişmesi mi? Yoksak topraktan yararlanmanın optimizasyonu mu? Peyzaj zenginliği, özel ve kamusal fonksiyonlar ile yapılar mı? Yoksak tek tip yerleşimler mi? Alanları yutan karayolları mı? Yoksak alan ekonomisi sağlayan raylı sistemler mi? Yüksek yoğunluktaki şehir merkezleri mi? Yoksa desantralize orta yoğunluktaki merkezler mi? Topluluğun arzusunun göre düzenlenen bir şehir mi? Yoksa bir takım tartışmalı tesadüflerin toplamı mı? Kişiliği olan bir şehir mi? Yoksa anonim değişebilir ve perfekt bir şehirselleşme mi? Bu tür soruların çok uçta olduğunu biliyorum, Fakat konumuzun temeli de buralarda yatmaktadır.

- 3) Zamanımızın gereksinmelerini karşılayabilecek ve şehirselleşme yönetiminde kooperasyonu sağlayacak yeni Formasyonlar lazımdır. Yıllar önce biçilmiş giysiler içinde olan şehirlerimiz yerel organizasyonları aşmıştır. Yeni Belediyelerin eklenmesiyle artık hukuksal ve sosyolojik şehirselleşme yönetmek genelde tümü ile olanak dışı olmuştur.

Ana şehir ve onunla birleşmiş çevre alanları daha büyük bir kamusal birim haline getirilmiş olan "Hannover Metropolen Alanı" hakkında birkaç yıl önce ülkenizde konuşmuştum. Bölgesel - Birlik örneği yeni bir kuruluş olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu, Federatif temellerin geçerli olduğu ve kendisine bölgesel sorunları olumlu çözümleme görevleri verilmiş bir yönetim birimidir. Şöyle ki, Bölge planlaması, nazım planının yapılması, yerel dinlenme alanlarının emniyete alınarak geliştirilmesi ve toprak stoku ekonomileri, Bölgesel Karayo-

lu ağı, Kamusal konut yapımı teşvikleri ve ortak birimlerdeki pis suların atılması ve çöp kaldırılması gibi. Fakat bizim yönetimimizin içinde de reformlara gereksinme vardır, öylesine ki, şehirlerimizin katılıktan sırıya dönüşen değişimleri karşısında yönetim mekanizmasının da daha gerçekçi olması zorunludur. Bu iş gerekli bir uzman takımdan yardım alan yüksek dereceli yönetici memurlar ile kamu yönetiminin zirvesi olan Şehir Meclislerinin görevidir. Bu takım, yönetici uzmanlar, sosyologlar, ekonomistler ve yapı eksperleri ile sistem analistleri ve diğer uzmanlardan oluşmalıdır. Kadrolu esas memur gücünün dışında, zaman zaman dışarıdan da önemli kişiler bu takıma alınmalıdır. Çünkü ancak bu yoldan, alternatifleri ve bu alternatifleri oluşturan gerekçeleri meclis üyelerimize açıklamak olanağı vardır.

4) Şehirlerimizin olumlu şekilde dönüşmesinde çok ciddi bir diğer engel de toprak mülkiyeti düzenidir. Çünkü henüz hâlâ çoğu kez toplumsal açıdan en uygun düşen yerde değil, aksine ucuz veya herhangi bir şekilde elde edilebilen bir parsel üzerinde yapı yapıyor ve hâlâ toprağı, yani yapı tabanını, reproduksiyon yolu ile elde edilen bir mal imiş gibi kullanıyoruz. Bu durumu ise, bizim temiz su konusunda çoktan safdışı etmiş olduğumuz bir kötü durumdur. Bizde temiz su kullanışı çok ser kamusal kontrol altındadır ve kimse suyu spekülasyon malzeme haline getiremez, çünkü su sosyal bir bağlayıcıdır. Fakat toprak kullanımında bizde hemen hemen herşeye müsaa-

5) Son olarak, genelde kamusal yatırımlar ve özelde toplumsal yatırımlar için daha fazla paraya gereksinme olduğunu söyleyelim. Galbraith'in "Bolluktaki toplum" adlı çalışmasındanberi, özel kesimin iyi durumu ile kamunun fakirliği arasındaki açığın büyüdüğü ve bu nispetsiz durumun çok gelişmiş endüstri ülkelerinde şimdiden nedenli kötü sonuçlar yarattığını izlemekteyiz.

Amerikan ailesine ilişkin raporunda Galbraith şöyle yazıyor. "Otomatik vitesli, otomatik fren - li, çok rafine ısıtma ve soğutma tesisatı ile donatılmış, kiraz kırmızısı rengindeki arabasını hafta sonlarında, çok kötü kaplaması olan yerlerden, harap yapılar, temizlenmemiş yollardan ve bu yolların kenarlarındaki çoktan yeraltına alınması gereken telgraf direklerinin yanından geçerek, reklam panoları için donatıldığından artık hiç görülemeyen bir peyzaja varmak üzere garajından çıkarır. Kirlenmiş pis bir akarsuyun kıyısında, buz kutusundan çıkardığı nefis konserveleri yiyerek, daha sonra halk sağlığı ve kamu morali için tehlikeli olan bir opotapkada, naylon çadırının altında şişirilmiş bir yatakta geceliyerek, geçirdiği çok değişik seyahat yaşamı ve gördükleri için ilginç düşünceler üreten" biçimindeki rapor satırları bu sorunlar üzerine söylenenler içinde bize en net görünüm verendir. Bu yanlış gelişmelerden kim kaçınmak istiyor ise, şehirlerin yatırım, yani finansman gücünü arttırmalıdır. Çünkü vatandaşların günlük yaşam sağlığı, birinci derecede şehirlerin tesislerine ve yapısal önlemlerine bağlıdır. Böyle bir güçlendirme olmadığı takdirde, tüm planlarımız eskimiş belgeler olur ve bizler kağıt plastik ve saç kutu yığınlarının içinde boğulan uygar bir refah toplumu oluruz. Devamlılığı düz - gün bir kamusal yatırım akışı, ekonomik gelişmeyi ne kadar durgun duruma getirirse, okul ve yol yapımı ile alt yapı yatırımları kadar genel ekonomide yüksek faiz ve kayıplar getiren bir iş yoktur. Zamanımızda sosyal-simetri deyimini çok kullanılır oldu. Bunun yanına özel ve kamusal yatırımlarda simetri deyimini de eklemek iyi olurdu. Sadece ve sadece Mali reformun ana hatlarını bu konuşmamda konu etmem bile konferansın sınırlarını aşar, ancak şu kadarcık söylüyorum. Çeşitli örnekler bizim vatandaşlarımızın daha yüksek vergileri ödemeye hazır olduğunu gösteriyor. Şayet,

- 1) Vatandaşa gerçekler söylenir,
- 2) Ve ödenecek bu yüksek vergilerin de kamu

yatırımlarına kullanılacağı hakkında güven-
ce verilirse!

Konferansın başında, şehir yapısının tümü ile de-
ğiştiği bir dönemde yaşayıp, yaşamadığımız soru-
sunu ortaya atmıştım. Şimdi sözlerimin sonunda bu
soruya bir yanıt vermeye çalışırsam kısaca evet
veya hayır diyemem. Ben daha ziyade, çok hızlı o-
larak olumsuz'a doğru bir trend gösteren zaman i-
çinde de, olumsuzluğu karşılayarak şehir taleple-
rini yerine getirecek bir şans'a sahip olduğumuzu
söylemekle yetineceğim. Bizler, şehirlerimizi, i-
çinde çok zengin insan çabalarının ve çok yoğun
maddi ve manevi çabaların besleyicisi tabanı ve
yaşam aktivitesinin geçtiği ve bütün bunları uyum-
lu şekilde birleştiren bir kuruluş olarak koruya-
biliriz. Eğer bizler, şehir dediğimiz bu kurulu-
şun kendi hizmetini bir otomatın doğal çalışması
biçiminde yapamayacağını bilir, ve elimizde bulu-
nan olanaklarımızı yeniden düşünerek, yeni konsept-
ler üreterek yararlanır ve özellikle konumuz olan
şehiri milli ve uluslararası politikaların günde-
minin tam merkezine oturtabilirsek, bu şansını kul-
lanabiliriz diyorum. Çünkü, insanlığın geleceği,
uzayda ve interkontinental atomik roketlerin tar-
tışılmasında veya vahşi ormanlarda, kum çöllerin-
de veya denizlerde değildir. İnsanlığın geleceği
şehirlerdedir ve ümit dolu yarınlar sadece sağlıklı-
lı şehirlerde olacaktır.